

FENOMENOLOGIE LES 3 KRUIDENTUIN HARTGESPAN 15-2-24

José heeft vol van les 1 genoten, die ik heb uitgeschreven en Alfons heeft bewerkt.

Robert: Alfons zegt, dat wij de planten nodig hebben, maar dat de planten ook ons nodig hebben en dat gelooft Robert niet, hij gelooft dat de planten het perfect zonder ons kunnen. Robert gelooft wel dat de planten zich beter ontwikkeld hebben door onze aanwezigheid.

Alfons: met de huidige ecologische ontwikkeling is het maar de vraag of de mens het overleeft, de planten overleven in ieder geval. In de evolutie, met betrekking tot de al of niet verdere ontwikkeling van wat dan ook, kan je de vraag stellen, waartoe al deze ontwikkeling? Berust alle ontwikkeling op toeval of kunnen we spreken van een causa finalis, zoals Aristoteles nog viseerde, naast de drie andere: causa materialis, causa formalis en de causa efficiëns.

Ook uit het Griekse gedachtengoed stammen in deze de vier rijken: het mineralenrijk, het plantenrijk, het dierenrijk en het mensenrijk. Dit betreft dus een oude vierledige indeling analoog aan de vier elementen (aarde, water, lucht en vuur) en ook analoog aan de vitaal etherisch krachten (levensether, klankether, lichtether en warmte ether) zoals Steiner dat weer verder heeft uitgewerkt. In deze vierledige uitwerking zien we duidelijk een opbouw, van mineraal, naar plant, naar dier en naar mens. In die opbouw zie je een toenemend kunnen beschikken over wat Steiner heeft uitgewerkt als de wezensleden: fysiek lichaam, ether lichaam, astraal lichaam en ik-organisatie. In deze voortschrijdende opbouw hebben de lagere rijken (althans dat is zijn these) zich in hun ontwikkeling terug gehouden, opdat uiteindelijk het vierde rijk kon beschikken over de 4 wezensleden, in deze de mens. Dit betrof dus een dienst aan de ontwikkeling van het mens-zijn en mens-worden. Op haar beurt kan de mens de andere rijken weer dienstbaar zijn in hun verdere ontwikkeling op aarde. Deze these heeft Louis Bolk verder uitgewerkt. Robert stelt dat im Frage, ook de wetenschap heeft dit waartoe kalt gestellt. De vraag wordt dus hoe je daar al of niet tegenaan moet kijken?

Het minerale rijk beschikt hier op aarde alleen over het fysiek stoffelijke lichaam, vandaar het wetenschappelijke onderzoek naar wat thans fysica heet, met al haar onderscheiden vakgebieden. De plant wortelt enerzijds in de aarde en benut de minerale rijkdom voor haar opbouw, maar dit alles is niet mogelijk zonder water en zonlicht, de complexe fotosynthese in de bladgroenkorrels enerzijds (m.b.t. de vorming van o.a. glyucose), maar anderzijds vormt elke plant middels de chemische ether en of klank ether haar specifieke vaak wonderlijk mooie gestalte. Het dier is weer verder in haar ontwikkeling en benut de minerale bouwstoffen, die de plant heeft vrijgemaakt als levende voeding, in deze de herbivoren, maar in de evolutie zien we dan ook carnivoren ontstaan en omnivoren. Maar allen ademen en benutten de zuurstof uit de lucht, die de plantenwereld weer vrij gemaakt heeft uit het water in het fotosynthese proces, door waterstof en zuurstof te scheiden. Van dieren kunnen we zeggen dat ze vormen van bewustzijn vertonen, bewust zijn van hun omgeving, van hun soortgenoten en andere diergenoten. Dat bewustzijn koppelt Steiner aan de licht-ether, die samenhangt met het lucht element en in deze aan het astrale lichaam. Met dat astrale lichaam kunnen zij zich bewust worden wat zich zoal om hen heen plaats

vindt, bijvoorbeeld in het speuren van de Merel naar wormen, die hij onder de grond niet kan zien, maar trefzeker weet te bespeuren. Al die vier wezensleden zijn wetenschappelijk niet te bewijzen. Die kan je slechts opmerken als je thuis bent in de wezensleden dynamiek en daarmee kan je vele fenomenen, die zich immaterieel voordoen aan de hand van symptomen leren lezen, hetgeen samenhangt met feno-meno-logie, oftewel de logiek van de wijze waarop het fenomeen zich in haar onderscheiden dynamieken laat zien. Tot slot heeft het vierde rijk zich verder kunnen ontwikkelen, mede dankzij al hetgeen de andere rijken door hun terughouding aan de mens hebben geschonken. Dat kan je weer verder uitwerken in bijvoorbeeld de wijze waarop de lever glucose opslaat en of vrijmaakt, analoog aan de plant en in deze betreffen het hydrolyse processen (water) waarmee de lever alle aangevoerde bouw en brandstoffen lichaamseigen weet te maken middels de klank- of chemische ether werking, vandaar dat je een analogie ziet tussen het water element, de plant, de klankether en alle benodigde plantaardige bouw en brandstoffen. Niet voor niets vinden we in vele kruiden dan ook de vitale krachten die ons assisteren in ziekte en gezondheid.

Dus anders dan Charles Darwin, heeft bijvoorbeeld o.a. Louis Bolk, een andere wetenschapper, trachten aan te tonen, hoe de evolutionaire ontwikkeling van al wat op aarde leeft en weeft zich anders heeft kunnen ontwikkelen dan wat we toeval noemen in de vorm van transmutaties. Wellicht vinden er ook transfiguraties plaats middels de causa formalis van Aristoteles. Anderzijds kennen we ook bepaalde transformaties in de insectenwereld, zoals van rups tot vlinder. En wellicht spelen in de minerale stoffelijke werkelijkheid, in deze de causa materialis, ook transsubstantiatie processen plaats op grond waarvan leven kan ontstaan. Zo onderzocht Ilya Prigogine dat op stoffelijk chemisch niveau en ontdekte hij het bestaan van dissipatieve structuren. Kortom als je naast de analytische empirische benadering ook oog gaat krijgen voor dynamische processen, die Maturana, een Chileense wetenschapper, benoemt als auto-poëtisch, een zelf veroorzakend vermogen, dan zien we dat de werkelijkheid complexer in elkaar zit. Een reductie tot het empirische stoffelijke bereik doet dan tekort aan al wat leeft en weeft tot in het geestelijke bereik toe, in deze zijn het materiele en het immateriële slechts te onderscheiden en niet te scheiden.

We kunnen dus analoog aan de dierenwereld ook spreken over een bewustzijnsvermogen en een stapje verder over een vermogen tot een reflexief zelfbewustzijn samenhangend met de ik-organisatie. De dieren beschikken nog niet over een eigen ik-organisatie, wel over een groeps-ik. In deze moeten we dan eerder zoeken naar een analogie die samenhangt met het astrale lichaam, waar de dieren ook over beschikken. Met dat astrale lichaam kan zowel de mens als het dier bespeuren wat er al of niet plaats vindt in zijn omgeving. Robert: dus wij kunnen met dat astrale gevoelsvermogen ook een worm vinden? Alfons: dat kunnen we zeker, maar niet zonder oefening, aangezien dat vermogen doorgaans sluimert. In de oorspronkelijke oerbewoners zien we dat vermogen veel nadrukkelijker nog in werking in het zoeken en werken met kruiden, planten, dieren, etc. etc.

In hoeverre de mens de koning der schepping genoemd mag worden, is een terechte vraag, als je ziet, dat hij ecologisch gezien door zijn toedoen veel aan het ontwikkelen is ten koste van al het andere wat ook recht van bestaan heeft, een bestaan, die zoveel verder in het

verleden reikt dan het menselijke bestaan? Mag hij dan koning genoemd worden? Dient hij zich niet veel meer als een dienaar te gaan ontwikkelen voor al wat leeft en weeft? Als een koning meer kapot maakt dan de aarde lief is en zich zo beestachtig gedraagt tegenover de dieren, wat doorklinkt in het moeten 'ruimen' van duizenden dieren, tijdens een door de mens zelf veroorzaakte epidemie, dan voelt dat niet als kloppend. Is het zijn opdracht om al wat leeft en weeft, in samenhang, verder te ontwikkelen? Mogelijk, maar impliceert dat niet, dat hij eerst aan zichzelf moet werken, teneinde zich verder te kunnen ontwikkelen, alvorens hij al het andere dienstbaar leert te beheren i.p.v. machtsgericht gaat manipuleren?

Deze visie is gestoeld op de dynamiek tussen het immateriële en het materiele, het geestelijke en het stoffelijke bereik. Wanneer dat ontkent wordt, dan vindt er een reductie plaats en wel een reductie waarin geen plaats meer is voor het niet wetenschappelijk traceerbare domein van de werkelijkheid. De plant wordt dan een gen-technisch te manipuleren ding en betreft dan niet meer een wezen, dat evenzeer van hoge komaf is. Evenwel vertoeft het ik van de plant, volgens Steiner, niet hier op aarde, maar in de 'sterren', van daaruit informeert zij haar fysiek-etherische lichaam op aarde om te kunnen groeien en bloeien. Dat vertoeven van het ik-wezen in de 'sterren' kunnen we deels symbolisch opvatten, maar deels kun je ook zeer wel onderzoeken in hoeverre je deze hogere wezens in hun in- en uitwerking op de planten kunt leren waarnemen en ook leert hanteren om deze planten te 'begeisteren'. De planten hebben deels een nederige plaats in de schepping, maar een niet minder wezenlijke, zonder planten bijvoorbeeld geen zuurstof, enzovoort. Al wat leeft krijgt haar voeding van de planten. In de mens ontstaat anderzijds ook het bewustzijn, dat we niet zozeer het dierlijke als wel het plantaardige nodig hebben, denk in deze aan vegetariërs en veganisten. Er zijn ook mensen, die beweren dat we alleen met behulp van het minerale rijk kunnen leven, er zijn zelfs mensen die beweren dat ze alleen van het licht van de zon kunnen leven. Of dat wel of niet mogelijk kan worden, vraagt echter veel meer dan alleen een materialistisch visie op al wat leeft en weeft.

Dat de ogen en in deze het netvlies, een belangrijke rol vervult in het kunnen opvangen van licht, dat hebben de Chinezen al lang geleden ontdekt. Met name recentelijk kan vastgesteld worden dat bepaalde cellen in het netvlies in staat zijn, fotonen op te nemen en naar de supra-chiasmatische kern te sturen, een nucleus die ons circadiane ritme biochemisch aanstuurt. Dat met de ogen licht kunnen opvangen ten dienste van de lever, hebben de Chinese wijzen in de Chi kung en Kung Fu oefeningen uitgewerkt. Wetenschappelijk gezien werd dat aanvankelijk niet begrepen. Specifieke delen van het netvlies kunnen dus wel degelijk fotonen ontvangen. José : betreft dat dan een voedingsstof? Alfons: we kunnen licht op onderscheiden wijzen verstaan, zonder licht geen leven op aarde, de in- en uitwerking van licht op al wat leeft en weeft is echter zeer complex en pas met moderne apparatuur komen we o.a. er achter dat fotonen een rol spelen in de DNA structuur, dat de plant bio-fotonen opslaat en dat we licht kunnen verstaan als een vorm van informatie, in de betekenis van in-formeren. Zo in-formeert het licht via de ogen een belangrijk centrum, van ongeveer 10.000 cellen, in onze hersenen, dat mede in interactie met andere componenten ons bio ritme regelt. We hebben dat indertijd uitgewerkt met Esther Teelen en Folkert Brugman (zie het diagram op de website bij Hersengedrag), die als neuroverpleegkundigen op het Radboud Ziekenhuis, respectievelijk werken en werkten. Dat was van belang omdat

coma patiënten doorgaans in het donker gelegd werden, maar dat bleek na het verstaan van de inwerking van het licht op ons circadiane ritme dus niet te kloppen. Toen wij dat ontdekt hadden, hebben beiden, die zich ook bezig hielden met het toepassen van hersengedrag interventies, voorgesteld om deze comateuze patiënten in het licht te leggen aan de oostzijde van het gebouw. Ook wanneer de oogleden gesloten zijn, kunnen de fotonen door de huid gaan. Uit dit onderzoek bleek dat deze coma patiënten, afhankelijk van de aard van de verstoring, veel sneller uit hun coma kwamen dan gewoonlijk. In welke mate dit usance werd, is mij nu niet bekend, ik moet dat navragen bij Esther die aldaar nog werkt. Anderzijds zien we, dat de verpleegkundigen, die naast de neurologen hersengedrag praktiseerden er niet meer zijn en de vraag rijst in hoeverre hersengedrag al of niet nog wordt toegepast in de revalidatie van neurologisch letsel?

José : dus dan groeien de planten van het contact met ons, en de aandacht die wij hun geven. Hoe ziet dat er dan uit, wanneer de planten zich ontwikkelen?

Alfons : Pas als we de planten naar hun wezen leren verstaan en begrijpen, kunnen we wellicht ontdekken wat ze nodig hebben in hun verdere ontwikkeling. Vertrekken we dan vanuit de plant en of vanuit dat wat de mens er zelf mee wil en of wat in de wisselwerking tussen beiden, zowel de plant als de mens verder helpt in hun beider ontwikkeling?

Zonder alle implicaties van gentech te begrijpen, laat staan te verstaan gebruikt Monsanto bijvoorbeeld gentech om maisplanten zodanig te manipuleren dat ze tegen Round-up kunnen bij de onkruidbestrijding en of zorgen ze ervoor dat de katoenplant geen zaad meer kan voortbrengen, maar aan de mogelijke catastrofale consequenties voor de andere planten in de natuur wordt in dit winstbejag, geen aandacht geschonken. Terwijl de wetenschappers slechts ten dele begrijpen wat ze uitrichten, hebben zij totaal nog geen zicht op de impact van hun handelen op het geheel, de samenhang waarin alles leeft en weeft. Met name nu al wordt duidelijk hoe dat geïmplementeerde gen in de mais zich al aan het verspreiden is in talloze andere gewassen.

De oude veredelings technieken m.b.t. gewassen, zijn juist niet uit gentech manipulaties voortgekomen, maar van ingewijde en toegewijde personen, die in contact stonden met het wezen van de plant, ze ontwikkelden daartoe natuurlijke ingrepen om de planten verder te ontwikkelen. Zo zijn o.a. de appelen en de kersen voortgekomen uit de wilde appel en de wilde kers. Zo ook het vermogen om de aardappelen verder te ontwikkelen, vraagt een sensibel vermogen. Ik heb zo'n persoon gekend; hij was in staat om op zijn speurtocht naar een beter ras, in te tunen op de betreffende aardappel, met name om te bespeuren of hij deze wel of niet kon nutten om er de juiste ogen uit te halen, om daarmee al of niet verder te gaan in het veredelingsproces. Dat is werkelijk wonderlijk om mee te maken. Een vermogen om betere planten te kunnen ontwikkelen, dat is iets, wat je niet direct ter beschikking hebt, dat vereist een lange weg. Een beoefening, die enerzijds, al doende het innerlijke vermogen ontwikkelt om naast het kunnen waarnemen ook gewaar te worden wat er zich afspeelt in de betreffende aardappel en of aardappelplant. We hebben nauwelijks in de gaten dat het vele jaren vergt, voordat we daar zicht op krijgen en vervolgens vele jaren van node hebben voordat het ook lukt om een nieuwe aardappelsoort voort te

brengen. Dat wat de veredelaar zich probeert eigen te maken, zien we ook terug in het leerproces om op een methodische wijze fenomenologie te beoefenen. Velen beschikken over dat vermogen, maar erkennen dat vermogen niet, laat staan dat ze het verder ontwikkelen.

In de Noordoost polder lagen en liggen hele grote aardappelvelden, daar werd toentertijd minder gespoten dan nu, vandaar dat toentertijd altijd handmatig gecontroleerd werd of daar eventueel nog zieke aardappelen tussen zaten, die eruit verwijderd moesten worden. Ik kwam in die tijd iemand tegen, die al rond speurend in dat immense veld, bij wijze van spreken lukraak, hier en daar een zieke aardappelplant wist te vinden en na een aantal zieke exemplaren verwijderd te hebben, zei: "Nu kan ik het veld schoon verklaren" en schreef zijn rapportage. Waarop ik vroeg, maar ben je dan wel langs alle aardappelplanten gekomen? Waarop hij zei, niet nodig! Alle zieke exemplaren zijn verwijderd. Niet nodig, hoe kan je dat weten, was weer mijn wedervraag? Dat had de man, geschoold in Wageningen, zelf niet scherp, pas later kwam ik via de fenomenologie er achter, dat die man dat gewaar kon worden door zijn jarenlange expertise.

Robert vraagt of Alfons dat ook kan, Cindy denkt van wel en Monique denkt ook dat Alfons dat kan. Alfons, dat blijft voor mij een open vraag, die ik niet sluitend kan beantwoorden. Wel kan ik vertellen, dat ik met Abhi, mijn tuinmaat, altijd de pootaardappelen uit eigen oogst heb uitgezocht om er volgend jaar mee verder te kunnen. Wat ik dan doe, is al doende intunen welke aardappelen dan positief ogen als een potentiële pootaardappel. Dan let je al waarnemend op tal van karakteristieken, als kleur, glans, grootte, voorkomen, aantal ogen, ziekte verschijnselen, maar gewaarwordend is dat lastiger te beschrijven, zeker als je niet 1 pootaardappel hoeft uit te zoeken, maar in ons geval honderden eruit moet zien te vissen, wat ook niet altijd foutloos ging. Niettemin konden we tientallen jaren voortbouwen op de in onze teelt gewenste favorieten.

Oké, nog vragen, geen vragen!

Nu dan kunnen we vanmiddag gaan beginnen met de waarneming van de hartgespan. De waarneming betreft het voor waar nemen van datgene wat er aan de plant te zien valt, dat vraagt om een visueel aftasten, een onderzoekend speuren naar wat de plant zoal laat zien in zijn onderscheiden verschijningsvormen. Met name is het interessant om te bemerken waar ieder van ons zijn en of haar waarneming wil aanvangen. Gaat dat onbemerkt spontaan, valt er ineens iets op, wordt je door iets aangetrokken of wordt je nieuwsgierig hoe iets er exact uitziet, enzovoorts. In ieder geval ontstaat bij het vertoeven van de door ons zelf gekozen plant, iets wat door onszelf, bewust en of onbewust, gewild wordt; wat in ons zelf wil beginnen, dat deel van de plant, waar te gaan nemen? Dan zien we, dat je al waarnemend een keuze moet maken, want alles aan de plant tegelijk exact gaan waarnemen, is feitelijk onmogelijk. Waar die keuze vandaan komt, is nu niet belangrijk, maar je snapt dat die keuze, bewust en of onbewust ergens vandaan moet komen en de vraag is natuurlijk hoe dat in haar werk gaat?

Voor nu laten we die vraag rusten en is het van belang om open deze waarnemingsoefening in te stappen. We nemen daarvoor ongeveer een uur de tijd voor, dan kan ieder al of niet gaan tekenen, de specifieke vormen gaan beschrijven, al of niet gaan tellen, kortom alles wat

in je opkomt omtrent wat je te weten wilt komen. Datgene, wat wij dan met z'n allen verzameld hebben, dat gaan we na dat uur uitwisselen. Zo wenselijk en mogelijk schrijven we dat op, maar dat is niet eenvoudig, als je dat zelf niet bekeken en of getekend hebt, dus het vraagt van degene die haar/zijn waarneming inbrengt een zo zorgvuldig mogelijke exacte overdracht van hetgeen hij of zij gezien heeft. Dat op een exacte verzamelen van wat we met elkaar waargenomen hebben, is daarom belangrijk, omdat we met elkaar meer kunnen waarnemen dan wanneer je dat in je eentje moet vorm geven. Met elkaar vergroten we als het ware onze waarnemingscapaciteit, dat kan zeker ons waarnemingsproces positief bevruchten.

Monique : dan is het ook raadzaam om hetgeen we inbrengen op te nemen, zodat je naderhand dat kan beluisteren en thuis voor jezelf verder kan uitwerken wat je getekend of geschreven hebt. Dat moet je dan op de Google site uploaden met de datum en het lesnummer erbij.

Alfons : Vandaag dus de eerste stap waarin we de waarneming van de hartgespan ter hand nemen. Zaak is dat zo precies en zo nauwkeurig mogelijk te doen. Dat wat de plant ons laat zien of ruiken of voelen (dus alle sensibele vermogens daartoe te leren gebruiken) dat zo zorgvuldig mogelijk naar binnen te brengen. Dat is belangrijk, want alles wat we met de exacte waarneming naar binnen kunnen brengen, dat helpt ons een beeld te vormen van deze plant. Want de waarneming betreft vervolgens een innerlijk herbeelden, een herbouwen van datgene wat we via de exacte waarneming te binnen hebben gebracht. Je een beeld vormen, betekent, dat we de gestalte, de Gestalt, van de plant innerlijk gaan vormgeven. Dat gevormde beeld dienen we visueel voor ons geestesoog te krijgen. De exacte waarneming verinnerlijken, opslaan in ons vitale geheugen en weer her-visualiseren, sterkt zowel onze ik-organisatie als ons etherlichaam. We zijn dan in staat dat ik zo te sterken, dat wij in contact met het vitale lichaam, deze beelden altijd kunnen terughalen en of voortbrengen. Dit betreft dus een oefening, die we met geduld, urenlang gaan doen. Dat kan je feitelijk met alles oefenen. Nu echter gaan we dat oefenen aan de hartgespan. Het betreft hier dus niet het ego met haar willekeur, maar het vrije ik, dat onafhankelijk voor waar wil nemen wat de plant laat zien, evenwel in een dienst aan de plant en in eerste instantie niet zozeer aan zichzelf. Gentesch planten worden daarentegen eerder door het ego voortgebracht, in deze door een persoon zonder vrije ik-organisatie. Dienst aan en wederdienst tussen plant en mens kan pas vrucht dragen als je er open en onbevangen in staat. Wie wil beginnen met zijn of haar waarnemingen in te brengen.

Robert begint, zie voor zijn waarnemingen zijn verslag.

De hoofdstengel is van binnen hol, en van buiten vierledig geleed. Monique vult aan, dat hij lijkt te draaien. Alfons brengt in, dat we nog moeten uitvinden, in tijd en ruimte, of deze stengel links draaiend en of rechtsdraaiend is. Daarvoor kijken we altijd van onderuit, van waaraf en of van waaruit de betreffende plant groeit. Want de plant groeit fysiek gezien vanuit de aarde van onder naar boven. Wellicht vindt er ook iets plaats van boven naar beneden, maar dat zien wij eventueel later aan de Hartgespan. In het algemeen kan men zeggen: fysiek etherisch gezien groeit er iets vanuit de aarde en ik en astraal gezien bloeit er

iets vanuit de hemel. Het hoe moet nog blijken uit de feitelijke waarnemingen aan de Hartgespan.

Monique volgt, zie voor haar waarnemingen haar verslag. Monique beeldt met haar lichaam uit hoe de plant qua stand van de bladeren is opgebouwd. Alfons vraagt, staan ze steeds haaks op elkaar? Ze bevestigt dat. Vervolgens is het belangrijk om dat te verbinden, met wat Robert gezien heeft. Hij heeft aan de stengel vier zijden gezien, de vraag die daar uit voortkomt, is, waar zitten dan de betreffende bladstelen en bladeren? Op één van de vierzijdige vlakken of op één van de vier hoeken van de stengel? Hoe staat vervolgens de steel van het betreffende blad op de zijkant van de stengel? Staat de stengel van het blad op het vlakke deel of op het spitse deel? Bij de Hartgespan op het vlakke deel!

Het is dus raadzaam altijd de ene waarneming met de andere waarneming te verbinden. Als Robert zegt, de stengel heeft vier zijden en Monique laat al heen en weer draaiend met haar gespreide armen zien, dat de plant meerdere bladstelen, c.q. blaadjes heeft, dan neem ik aan, dat de stengel het midden is. Visueel vormt zij het midden van de stengel. Dan volgt daaruit de vraag, waar staan die zijstelen aan de rand of op het vlakke gedeelte. José zegt op het vlakke gedeelte, want de onderkant van de steel van de blaadjes is zo breed, dat kan nooit op een hoekje zitten. Dat moet wel op het vlakke stuk zitten, recht daarop zit het blaadje, in het verlengde van het vlakke stuk van de stengel.

Alfons: De bladeren komen dus bij de Hartgespan op de vlakke zijden; omdat hij vier zijden heeft, kan het zijn dat hij een draai maakt of niet, dat moeten we dan nog bekijken, dat zou een rechtse draai of een linkse kunnen zijn. José: ik kan dat al zien, aan de verdorde stengel van vorig jaar, ongeveer 20 à 25 CM lang, zie ik steeds dezelfde zijde. Dat ziet eruit, alsof deze niet gedraaid is.

Alfons: Dat kan zeker een informatieve waarneming betreffen, maar we moeten het nog checken met wat we in de komende tijd kunnen waarnemen aan de totale groei van de hartgespan in dit seizoen, want aan dat verdorde stuk kunnen we niet meer zien hoe die zich eventueel verhoudt tot de gehele stengel, waarvan we nu niet kunnen weten hoe groot die kan worden. Je hebt planten, die met hun stengel werkelijk draaien in een spiraal, zoals de Braam. Haar vlakken winden zich links om, steeds maar verder, dat zegt iets van de plant, dat is de wijze waarop zij zich laat zien. Maar als zij niet draait, dan is dat ook interessant, waarom zij dat niet doet. Dan kan het ook zo zijn, dat de stengel het niet doet, maar de bladstelen eventueel wel. Dat kan je gaan zien als we vanaf het begin ieders waarnemingen met elkaar gaan verbinden.

José, zie voor wat betreft haar waarnemingen en in deze de besproken gewaarwording haar verslag. Alfons: jouw hart stroomt uit naar de plant en de plant stroomt uit naar jou, feitelijk is dat geen waarneming, maar in deze een gewaarwording, dat mag, mits je het maar gescheiden houdt van de waarneming. José : Er kwam een kleine hand uit mijn hart, die naar de plant gereikt had, en toen had ook iets uit de plant naar mij gereikt. Alsof we eigenlijk in de tussenruimte handen geschud hebben.

Alfons: het woord 'tussenruimte' en elkaar de handen reiken kan in deze zoektocht mogelijk

interessant worden. Twee wezens rijken elkaar de hand. Een tussenruimte heet technisch een liminale ruimte, van limit, wat grens betekent. Therapeutisch gezien kan het benutten van die tussenruimte belangrijk zijn voor zowel plant als mens. Dat benutten van de liminale ruimte kan namelijk heling bewerken.

Cindy, zie ook haar eigen noties in haar verslag. Alfons: dat gewaarwordingen in het begin van het waarnemingsproces opkomen, is zeker niet zo vreemd. Als je aan het waarnemen bent, wordt dat geleid door het innerlijk van de waarneemster en daar kan een onbewuste gewaarwording invloed uitoefenen op wat je gaat waarnemen. En wanneer je aan het gewaarworden bent, kan dat onbewust geleid worden door de waarneming. Immers je zit tijdens het gewaarworden ook de plant te bekijken, dan wel licht een bepaald aspect uit de waarneming voor je geestesoog op. Uiterlijke waarnemingen en innerlijke gewaarwordingen vormen elkaars tegendeel, ze zijn niet te scheiden, slechts te onderscheiden. Methodisch gezien moet men ze wel uit elkaar houden, om te kunnen ontdekken, wat kan ik enerzijds aan de plant buiten mij waarnemen en wat kan ik anderzijds innerlijk betreffende dezelfde plant gewaarworden? Waardoor word ik bewogen? Dat is wat José en Cindy laten zien. De plant speelt daar een rol in. De gewaarwordingen hebben in deze mogelijk iets te maken met het ziels-geestelijke aspect en of wezen van de plant.

De wetenschap placht dat als subjectief te duiden, maar feitelijk moet je een object betrokken benadering onderscheiden van een subject betrokken benadering, in deze respectievelijk waarnemen en gewaarworden. De empirische wetenschap werkt doorgaans met een object betrokken benadering, met wat zich experimenteel toetsbaar voordoet, maar hetgeen we object betrokken proberen in kaart te brengen, dienen we niet alleen experimenteel aan te tonen, als wel dat we middels hypothesevorming er ook een theoretische verklaring voor moeten zien te vinden. Het moge duidelijk zijn dat het object an sich de onderzoeker geen theorie influistert, dat wordt geheel en al door het subject zelf bedacht. Zijn theorievorming vindt dus geheel en al op geestelijk niveau plaats. Daarmee brengt de onderzoeker iets in wat het object an sich niet laat zien noch kan bedenken. Evenwel komt dit geestelijke aspect in de wetenschapstheoretische reflectie nauwelijks aan bod, zelfs een logisch mathematische denkwereld valt niet empirisch te bewijzen. Volgens de empirisch wetenschapsopvatting kan het ziels-geestelijke niveau niet empirisch toetsbaar aangetoond worden. Terwijl ze in de theorie vorming met niets anders bezig zijn dan met de door de mind, de geest, zelf bedachte theoretische verklaring.

Het interessante van Cindy haar gewaarwording is, dat zij heeft gespeeld met wat Hartgespan met haar hart doet, onmiddellijk daarna begint zij met het tastzintuig en niet met de ogen. De sensibiliteit van het tasten, waar is dat mee verbonden, zou dat met het hart en of ook met de huid te maken kunnen hebben?

Mieke, zie ook haar verslag wat betreft haar waarnemingen. Alfons: Mieke brengt in dat oude bladen met hun bladpunt naar onder wijzen en nieuwe bladen met hun punt naar boven wijzen. Per blad gaat de ene zijde van het betreffende blad naar boven en de andere zijde naar beneden. Dat staat niet los van elkaar. Vervolgens moet je ook bekijken hoe het vervolg van naar beneden en of naar boven verloopt, is dat tegengesteld? Of volgen ze een

bepaalde draaiing? Of zijn ze juist omgedraaid? Al of niet aan dezelfde zijde? Is dat niet meteen te zien, dan moet je alle bladen van 3 4 5 lagen zorgvuldig vervolgen in hoeverre zij al of niet een bepaalde dynamiek vertonen en wel van onder naar boven vervolgend, in hoeverre het blad aan de ene zijde naar boven gaat en aan de andere zijde naar beneden gaat? Hangt dat ook samen met de wijze waarop Hartgespan groeit? Daar wil Alfons op aansluiten met zijn waarneming (zie zijn notities) Hij ziet net als Cindy een soort van bloem, terwijl het eigenlijk blad is. Nou zijn we 1,5 uur verder en wordt het blad ietwat vlakker, maar in het begin leek het net een bloemetje.

Alfons vraagt zich af hoe de nerven over het blad lopen? Vertoont het blad in haar groei van klein naar groot, 5, 7 of 9 nerven? Daar is hij nieuwsgierig naar. Hoe moet je de nervenstructuur in kaart brengen? Hij ziet duidelijk één centrale hoofdnerf naar het bovenste puntje verlopen, maar wat betreft de parallel verlopende zijnerven, wordt het wat lastiger. In ieder geval zijn er naast de hoofdnerf twee duidelijk naar buiten lopende parallelle zijnerven waar te nemen, die zijdelings aan weerszijden van de hoofdnerf ontspringen en deels naar een volgende lager gelegen bladpunt lopen. Bij het volgende paar zie je niet meteen of ze eigenstandig ontspringen aan de hoofdnerf en of een vertakking vormen van de eerste twee parallelle zijnerven, dat moet in de verdere uitgroei al of niet zichtbaar worden.

Een plant laat altijd zien hoe zij zich gewoonlijk ontvouwt, maar de uitzondering bevestigt de regel. En die uitzondering heet "het springende" fenomeen. Monique : Ik zag bij de klimop het springende fenomeen. Daarmee laat de plant iets karakteristieks zien. Wat betreft de klimop zie aldaar in het verslag.

Alfons, werd nieuwsgierig naar de wijze waarop de kleinere zijnerven van de parallel verlopende nerven aan weerszijden van de hoofdnerf zich verbinden. Hij zag hoe twee zijnerven, in deze een zij-nerf van de hoofdnerf en een zij-nerf van een parallel verlopende zijnerf elkaar kruisen, elkaar dus raken en weer uit elkaar gaan en wel zo alsof de ene zij-nerf van de parallel verlopende zij-nerf het hoofdblad in loopt en de zij-nerf van de hoofdnerf het naast gelegen kleinere zij-blad inloopt. Wat doet zich hier voor? Is dat normaal of ziet hij iets bijzonders, is dit fenomeen terug te vinden in de verdere uitgroei van het blad en of hoe ziet de nerven-structuur eruit als het blad verder uitgroeit? Blijft die kruising tussen de zijnerven en of verdwijnt die en of vormen zich elders al of niet gelijkvormig verlopende kruisingen tussen bepaalde wederzijds elkaar kruisende zijnerven?

José had de indruk ingebracht dat de hartgespan aanvoelt als een zekere eigenstandigheid, maar toont het ook iets wat zich verbinden wil. Betreft dat verbinden het scheppen van een tussenruimte en of scheidt het doen kruisen van nerven een soort van puntigheid en dito stevigheid? Cindy heeft het tasten ingebracht en hoe valt dat te rijmen met een al of niet mogelijke tussenruimte. Hypothetisch kan je de vraag stellen: heeft de hartgespan iets met een tussenruimte van doen? En wat is een tussenruimte? Ja zegt Robert de stengel is hol, of de steel ook hol is, moeten wij nog onderzoeken. Robert vraagt zich af of de stengel hol is omdat hij uitgedroogd is? Monique : velen stelen die ook uitgedroogd zijn, zijn niet hol. Alfons : dat betreft de structuur van de wijze waarop de stengel in doorsnede gezien, is gevormd, wat betreft de nerven zien we ook een structuur en dan kijken we naar de wijze

waarop de nerven onder en of boven kijkend over het blad verdeeld zijn.

We hebben op deze middag heel veel gezien gespeurd en gevoeld. Volgende keer gaan wij expliciet aan de slag met gewaarworden. We kunnen de gewaarwording ook benoemen als een innerlijke waarneming en een waarneming benoemen als een uitwendig of uiterlijk waarnemen. Wanneer wij dat vanaf het begin af aan gescheiden opschrijven, kunnen we daar altijd hygiënisch op voortbouwen. We moeten ze niet door elkaar halen. Ieder schrijft zijn eigen waarneming en gewaarwording in een apart document op en zet dat op de Google Drive, voor iedereen zichtbaar, zodat iedereen daar bij kan. Dateer je waarnemingen en gewaarwordingen. We maken voor onszelf één document van onze waarnemingen en één document van onze gewaarwordingen, zodat het straks allemaal voor eenieder achter elkaar te lezen valt. Monique maakt een verslag van wat hier in de les opgenomen wordt, maar dat wat eenieder waarneemt en of gewaarwordt, dat werkt eenieder afzonderlijk uit in zijn en of haar verslag.